

вдготовки майбутніх соціальних працівників, обговорити із англійськими колегами спільні проблеми, а також зустрітися з практичними працівниками, у тому числі і працівниками поліції, що спеціалізуються у названих вище сферах практичної діяльності.

Список література:

1. Энциклопедия социальной работы / Пер. с англ. В 3 т. М., 1993. Т. 2. Вопросы борьбы с преступностью за рубежом: Реф. сб. М., 1996. Вып. 36: Вопросы борьбы с преступностью за рубежом: Реф. сб. М., 1996. Вып. 35. 3. Вопросы борьбы с преступностью за рубежом: Реф. сб. М., 1996. Вып. 35; Участковая служба Германии: Обзор. информ. М., 1996. Вып. 13. 4. Иншаков С.М. Зарубежная криминология. М., 1997. Hallett C. From investigation to help (the role of the police) // Child Protection. The therapeutic option. – London, 1996. 5. Вопросы борьбы с преступностью за рубежом: Реф. сб. М., 1995. Вып. 32.

Надійшла до редколегії 29.12.2000

В.В. Акімов, д-р с.-г. наук, нач. каф. Інституту ППКП ОВС України

ПРО ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ В УКРАЇНІ

Прийнятий 21 вересня 2000 р. Закон України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» визначає основні шляхи подальшого розвитку економіки держави, серед яких важливим є удосконалення законодавства. Це зумовлено як внутрішніми чинниками, так і необхідністю входження України у Загальноєвропейську екологічну спільноту взаємопов'язаного простору екологічної системи території країн європейського континенту. Наголошено, що багатство природних ресурсів є загальною власністю українського народу, його історичною спадщиною і повинно слугувати нинішньому і майбутньому поколінням.

Однією з важливих особливостей програми є удосконалення нормативно-правової бази в сфері збереження, розширення, відтворення, охорони єдиної системи територій з природним станом ландшафтів, інших природних комплексів і унікальних територій. Передбачено також утворення нових природних об'єктів, що в свою чергу буде сприяти зменшенню, попередженню та ліквідації негативних наслідків господарської діяльності на навколишнє середовище, збереженню природних ресурсів і генетичного фонду.

Нинішній стан екологічної безпеки викликає серйозну занепокоєність, позаяк суттєву загрозу не тільки подальшому розвитку суспільства, а за великим рахунком і існуванню всього живого на землі. Проблема це світова і вирішувати її необхідно компетентно всьому людству. Кожна країна має свої специфічні особливості і свої конкретні рішення цієї вкрай важливої, але досить складної проблеми.

Стан охорони навколишнього середовища в Україні не найгірший серед країн СНД, але він викликає серйозне занепокоєння, про що свідчить і необхідність прийняття вищеназваного закону. Він передбачає особливу

охорону природно-заповідного фонду, природних ландшафтів, курортних, лікувально-оздоровчих, рекреаційних, водо- і полізахисних територій, інше.

Перелік цих доленосних об'єктів не випадковий, бо, на жаль, стан їх охорони і особливо земель в Україні ще далеко не відповідає загальним вимогам до їх зберігання та використання.

Так, наприклад, уже за станом на 1995 рік площа еродованих земель в державі склала майже 11 млн га, а кислих, солончакуватих і засолених земель в складі сільгоспугідь відповідно було 10 та 4,7 млн гектарів. Окрім цього, спостерігається зниження родючості землі, так як вміст гумусу в орному шарі за останні 20 років зменшився на 0,3% [1]. Більше половини земель мають низький рівень забезпечення фосфором і третина – калієм, що недостатньо для одержання стабільних високих врожаїв.

На відміну від більшості розвинених країн світу рівень сільськогосподарського освоєння земель в Україні сягає майже 70%, а ступінь розораності угідь складає майже 80%, що викликає значну екологічну незбалансованість у співвідношенні площ орних земель, лук, лісів і водоймищ. Є свідчення, що в окремих регіонах ґрунт, як головний природний ресурс, в значній мірі втратив особливість саморегулювання. І, як наслідок, тільки 7,6 млн га території країни (12,7%) мають стан, близький до природного. Це, в основному, площі, зайняті лісами, болотами, відкритими землями, чагарниками тощо. Але це зовсім недостатньо для України, площа якої сягає 64 млн гектарів. Ситуація ускладнюється ще і тим, що 2,3 млн га або 3,8% вважаються деградованими та забрудненими і згідно з програмою підлягають консервації. Окрім того, в Україні налічується 136 тис. га радіоактивно-забруднених земель, що зовсім не використовуються у виробництві. Ці землі, на жаль, на довгі роки повністю виведені з землекористування. Багато і інших техногенних чинників завдають природному середовищу нещадного руйнування.

Такий незадовільний стан справ зі збереженням природи викликав серйозну стурбованість суспільства і прийняття відповідної загальнодержавної програми. Згідно з нею протягом 2000-2015 рр. в Україні повинно бути проведено ряд важливих заходів щодо поліпшення екологічної безпеки.

Так, наприклад, площа земельних угідь має бути збільшена на 2,3 млн га, тобто це всі деградовані і забруднені землі, що підлягають консервації. Значна частка цих площ (1763,7 тис. га) повинна поповнити сінокося та пасовиська, а інша – 575,5 тис. га передбачається для збільшення площ під ліси. Викликає стурбованість те, що цією досить наукоємною програмою зовсім не передбачено розширення площ під водоймищами. А це значно б поліпшило співвідношення в екосистемі.

На нашу думку, це є недоліком програми, оскільки водойми і ліс є природними акумуляторами вологи, чистого повітря, перешкодою вітрової ерозії і техногенному забрудненню атмосфери.

Аналізуючи програму по окремих областях, слід відзначити, що збільшення площі лісу в Криму планується на 4,4%, Запорізькій та Луганській областях на 2,9, Чернівецькій – 1%, а у Львівській і Тернопільській областях такий вкрай важливий захід зовсім не передбачено.

Мабуть, недосконалим є положення і про збільшення площ землі для екологічної мережі за рахунок відчуження земель сільськогосподарського призначення. Наразі на саці здійснюється національна земельна реформа, якої чекали століття, і ось тепер майже кожний гектар землі має свого законного господаря. Тому відчуження навіть частини земельної ділянки приватного господаря, а мова йде про сотні тисяч гектарів землі, яке стосуватиметься сотень тисяч селян, буде справою дуже делікатною і важкою.

Згідно з чинним законодавством вилучення землі потребує згоди власника і відшкодування майбутніх збитків в повному обсязі, або надання власнику рівноцінної ділянки. Одержати на це згоду у власника землі, як засвідчує досвід, буде практично неможливо. Адже для нього і його сім'ї земля – це перш за все джерело життєдіяльності. Надати рівноцінну земельну ділянку, коли створення екологічних мереж буде йти великими масивами, мало вірогідно. Грошова компенсація теж не буде задовольняти землевласника, та вона буде й значним тягарем для держави, бо коштів для цього замало, а їх потрібно декілька мільярдів.

Не слід нехтувати й психологічним моментом у цьому питанні. Власник землі розраховує не тільки сам працювати на землі, а передати її в спадщину своїм дітям, онукам, продати або інше.

Економічно слабкою частиною програми є недостатнє обґрунтування здійснення лісових робіт. Вони повинні бути проведені на площі 575 тис. гектарів. За мінімальним розрахунком для цього потрібно мати не менше 230 млн дорослих дерев, або близько мільярда саджанців.

Програмою це питання теж не вирішене. Слабким є і наукове забезпечення лісорозведення. Заплановане збільшення площ лісу зумовить збільшення чисельності працівників у цій галузі, що також до кінця не враховано програмою.

Викликає подив, що в програмі зовсім відсутнє положення про екологічне виховання громадян взагалі, дітей та молоді зокрема. Зважаємо, що це б великою мірою сприяло виконанню важливої національної програми.

Виходячи з викладеного, при подальшому удосконаленні програми було б доцільним додатково урахувати наступні заходи:

- при прийнятті Земельного кодексу передбачити у ньому статтю, яка б регулювала заходи щодо вилучення земель для проведення консервації і рекультивацийних робіт;

- розширити площі товарних розсадників лісгосподарчих рослин, їх наукове забезпечення, догляд, охорону лісонасаджень та фінансування цих робіт;

- значно розширити екологічне виховання населення і учнів у школах, середніх та вищих навчальних закладах, створення спеціальних теле- і радіо-програм екологічного напрямку.

Зважаємо, що здійснення цих заходів може дати позитивні результати і зробити програму більш дійовою.

Список літератури:

1. Лактионова Г.П. Земля как фактор производства в рыночной экономике // Вестник ХДАУ. 2000. №2.

Надійшло до редакції 15.11.2000